

PORȚI TRADIȚIONALE DIN LEMN DIN
ȚINUTUL SECUIESC

TRADITIONAL WOODEN GATES IN THE
SZEKLER LAND

Ghiorghiță Nicolaie COMȘA

Lect.dr.eng. – TRANSILVANIA University in Brasov – Faculty of Wood Engineering

Adresa/Address: B-dul Eroilor nr. 29, 50036 Brasov, Romania

E-mail: comgn@unitbv.ro

Rezumat:

Lucrarea prezintă aspecte specifice ale porților tradiționale din lemn construite în mediul rural al județului Harghita. Se poate vedea dragostea și prețuirea dată elementelor ornamentale ale porților prin prelucrarea lemnului și transmiterea frumosului din interior către exterior. Elementele constructive și ornamentele sunt specifice anumitor zone geografice restrânse. Aceste porți aparțin patrimoniului nostru cultural național.

Cuvinte cheie: poartă; secuiesc; ornament; decorațiune.

INTRODUCERE

Pentru a proiecta și construi trebuie să fie luate în considerare cele mai recente tendințe actuale în domeniu și de a consulta tradițiile și cultura specifice zonei.

Lucrarea se referă la o regiune geografică mică din România, care este bogată în păduri și apreciată pentru utilizarea multiplă a lemnului, mai ales în mediul rural, de la uneltele mici și accesoriile de uz casnic, mobilier, construcții de case și anexe (hambar, șură, cușcă, depozit, magazie, porți, garduri etc.). Zona este situată în jurul orașului Odorheiu Secuiesc din județul Harghita, fiind locuită în principal de etnici maghiari. Zona Secuiescă este o parte a vechiului comitat "Trei Scaune", situate între Munții Harghita și Bucinului (Praid, Pauleni, Lupeni, Bulgăreni, Ulcani, Dealu, Tibodu, Sancrai, Brădești, Târnovița, Satu Mare, Vlăhița, Feliceni, Forțeni, Căpâlnița, Merești și Ocland) conține zona Ciuc, zona Odorheiu Secuiesc și zona apropiată râului Nicăul de sus și cele două râuri Homorod. Ținutul Secuiesc este mărginit de forme de relief accidentate natural, fapt care creat o izolare a regiunii și a favorizat păstrarea ancestrală a obiceiurilor populare nealterate, ca specificitate, limbă și port (Capesius 1974).

Lucrarea studiază poarta sculptată, ca punct de reper pentru casele din această zonă etnografică predominant rurală (Lica și Coșereanu 2010).

Poarta este un element funcțional având, în special, rolul de frontieră filosofică și simbolică între mijlocul zonei interioare, de locuit, căminul familiei și spațiul exterior, cu acces la spațiul de circulație. Din acest punct de vedere poarta devine un important punct de acces, control și siguranță, separând universul interior de universul exterior. Varietatea de materiale utilizate la construcția porții reprezintă o

Abstract:

This paper presents specific aspects of traditional wooden gates built in the rural area of the county of Harghita in Roumanie. One can see the love and appreciation given to woodworking and outdoor elements of household adornment, beautiful inside transmitted outside. Constructive elements and ornaments are given specific geographical area. These gates belong to our national cultural heritage.

Key words : gate; szekler; ornament; decoration.

INTRODUCTION

To design and build must be taken into account the latest current trends in the field and to reconcile the traditions and culture of the area.

In the paper we refer to a small geographic region in Romania, which is considered especially wood and wood used in rural areas mainly from small tools and accessories to home appliances and household furniture, house construction and the remaining domestic annexes: barn, stable, cage, warehouse, wells, gates, fences etc. The area is located around the present city of Harghita County Székelyudvarhely being inhabited mainly by ethnic Hungarians population. Székely area is part of the old "kommitat" "Three Seats" located between Harghita Mountains and Bucin (Praid, Pauleni, Lupeni, Bulgăreni, Ulcani, Dealu, Tibodu, Sancrai, Bradesti, Tarnovita, Satu Mare, Vlahita, Feliceni, Forțeni, Capalnita, Meresti and Okland) containing the Ciuc, Székelyudvarhely area and the immediate area of the land up Nyiko and two Homoród Rivers. Szeklerland is limited by the obvious natural boundaries, isolating people outside the region. Popular customs have been preserved unaltered ancestral within the borders of the entire cargo, specificity, language and port (Capesius 1974).

I got to specify the area carved gate study because it is a benchmark for houses in this predominantly rural ethnographic area (Lica and Coșereanu 2010).

Gate is a functional element, particularly the role of philosophical and symbolic border between the middle areas, accommodations, is one of the important points on this road space. It is not the point of view, a separate access and control, but only modality of highlighting the area of access to court space. The variety of materials is talking to us to

“carte de vizită” a proprietarului, sugerând ospitalitatea proprietarului și disponibilitatea de a participa la viața comunității. Întreaga comunitate sau un grup de gospodării participă sau invită la activitățile din sat, ca un grup unitar de elemente deschise, care asigură comunicarea la toate nivelurile; evenimentele majore ale vieții de familie sunt anunțate prin deschiderea porții mari pentru întregul sat, ca semn de ospitalitate și de participare a individului la viața socială a comunității. Deși stilul de viață s-a schimbat, porțile au supraviețuit datorită frumusețea ornamentelor (Fig. 1).

understand that the final image will be "visit card" of the beneficiary, betraying the hospitality of the owner and the availability of its participation in community life. The whole community or group of households have an open air, and the village work as a unified group of open elements, which ensure communication at all levels, major events of family life were announced by opening large portions for the entire village, a sign of hospitality and of living in the community, without which social life of the individual was unthinkable. Although lifestyle has changed, the gates have survived through the beauty ornamentation. (Fig. 1).

Fig. 1.

Exemple de porți secuiești / Szekely gates examples.

Caracteristica de arhitectură populară pentru zona (“Scaunul”) Odorhei a fost influențată de factori economici, regionali și sociali. Abundența de materiale de construcție și talentele locale au modelat întotdeauna morfologia, forma și structura clădirilor pentru a deveni gospodării țărănești.

Arhitectura populară reflectă priceperea și talentul la prelucrarea ornamentelor din lemn a secuilor. Casa, ornamentele, porțile secuiești specifice, arhitectura, peisajul, multitudinea de turnuri din lemn și clopotnițe sunt toate mărturiile ale talentului excelent la sculptură și ingeniozitatea din arta populară a secuilor.

Prezentarea porților secuiești

Conceptul de poartă secuiască are trei variante specifice Ținutului Secuiesc (“Trei Scaune”).

Diferența dintre ele constă într-o varietate de dimensiuni și proporții, în punctele de intersecție ale elementelor constructive în formarea aripii, arcadei și a porții, în sculptarea ornamentelor, în tehnica de prelucrare a acestora, în poziția lor pe poartă, frecvența și modelele de componente geometrice, în utilizarea de diferite tipuri de plante ornamentale, în maniera de pictură, în forma constructivă a “porumbarului”, care ar putea avea unul sau două nivele, în ornamentul central al porții etc.

Apar diferențe și la porțițe. Există zone în cadrul ariei geografice, prin grupuri de sate care au caracteristici specifice locale și se poate vorbi de subcategoriile ale acestor porți. De exemplu, zona Ciuc poate diferenția prin elemente specifice, zona Gheorgheni, zona Ciuc partea de sus și zona Ciuc partea de jos. Porțile din zona Odorhei au

The folk architecture characteristic to Udvarhely Seat has been influenced by economic, regional and social factors. The abundance of building materials and the local talents have always shaped the morphology of their buildings, their layouts and the shape of all buildings to become peasant households.

The folk architecture reflects the versatile creation of the Szekler people. The Szekler house and its ornaments, the specific szekler gates and their landscape architecture, the multitude of wooden towers and belfries are all testimonies to the excellent carving talent and ingenuity in folk art of the szeklers.

Presentation of Székely Gate

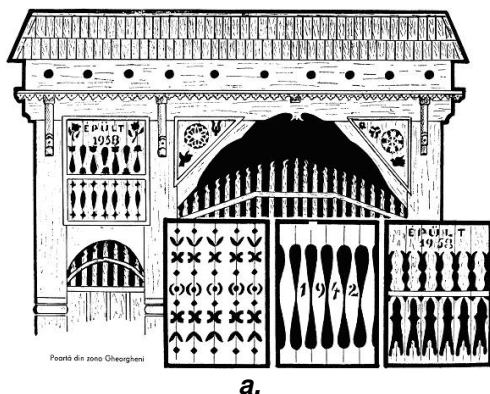
Concept of “Székely Gate” have three types of gates Szeklerland “Three Chairs”.

The difference between them lies in the variety of sizes and proportions in the intersection points of constructive elements in the training wing arches and gates, in ornamental carving, in the technique of processing them in their position in the gate, frequency and patterns of geometric components, types of ornamental plants, in the manner of painting, Frequency “Pigeon house” which may have one or two level in the central ornament of the arch portions large.

The differences are much smaller wickets. There are areas within the geographical area, groups of villages that have specific features Szekely gates that we can speak of subcategories of these gates. For example Ciuc area can clearly define the type of area Gheorgheni, top Ciuc and bottom Ciuc. Székely Gates have specific features and they have divided several subcategories: those of Capalnită, the

caracteristici specifice și se împart în mai multe subcategorii: cele din zona Căpâlnița, din zona Vlăhița și din zona Târnovița (Fig. 2).

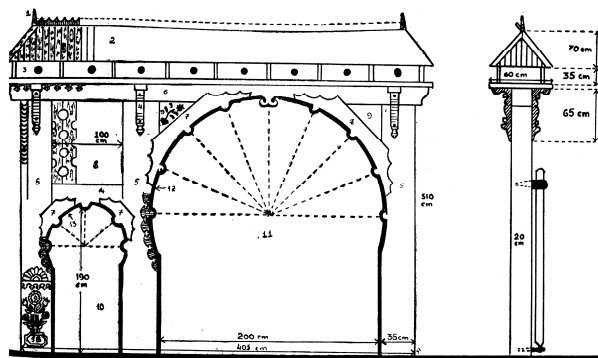
Diferențe frecvente apar la modele decorative și liniile de intersecție ale elementelor constructive.

a.

Vlachita and the Tarnovița (Fig. 2).

Frequency difference is in decorative patterns and lines intersection constructive elements.

b.

Fig. 2.

Structura unei poați din: zona Gheorgheni (a) și zona Sânmartin (b) / Structure a gate of Gheorgheni area (a) and of the Sanmartin area (b).

Poarta secuiană din zona Odorheiu Secuiesc este o construcție cu destinație practică, orientate mereu spre stradă. Poarta nu a avut destinația de poartă de arie sau de șură. Cele mai multe dintre gospodării sunt parcele dreptunghiulare.

Din condițiile naturale (relieful, cursurile apelor) parcelele în general au avut deschiderea principală cu poarta, pe una din laturile mici, înspre strada din sat. Poarta trebuia amplasată astfel încât să asigure drumul cel mai scurt pentru carul care urma să intre în ogradă și pentru animalele proprietarului casei respective. Poarta nu are voie să trunchieze spațiul din ogradă.

Urmatoarea cerință era ca intrarea prin porțiță să se desfășoare cât mai ușor, fără deranjarea spațiului de căruță, aflată în curte. Din acest punct de vedere lățimea porții era corelată pentru această cerință primordială și așa s-a construit poarta de dreapta și poarta de stânga. Poarta era poziționată la stânga sau la dreapta pentru ca prispa casei să nu deranjeze circulația carului încărcat.

Tot din considerente estetice și practice casa a fost construită mai spre interior cu 1-2 metri de la limita exterioară a parcelei. Poarta și gardul au fost amplasate în aceeași linie pe linia exterioară a parcelei. Prin această amplasare a porții față de casă, a rămas un spațiu liber, unde sunt plantate flori.

Porțile din această zonă au fost de multe ori comparate cu adevărate "arcuri de triumf", prin care țărani treceau cu demnitate, mândri de obârșia lor de "nemeș" (denumire dată nobilimii mici și mijlocii). Lanțul de porți este mărturie vie a realităților istorice monumentale ale perioadei feudale. Secretul (cheia) acestei situații o constituie faptul că numai "nemeșii" aveau privilegiul de a ridica porțile înalte la gospodăria lor, în timp ce oamenii obișnuiți erau

The Székely Gate of Odorheiu Secuiesc area is a construction with practical destination. The gate always "looks" towards the street. Gate never had the destination of the gate area or extent, about it not found documentation. Most of the plots were rectangular Székelyudvarhely.

The natural conditions (topography, water courses) are open houses main plots (gate) with a side of the street toward the village. Gate had arranged to ensure the shortest path to the cart that was to enter the yard and animals owner. Gate is not allowed to truncation of yard space.

Entering the port should take place as easily, without disturbing the space of a carriage in the court. Gate width was correlated with the primordial requirement in building the right poartii opening on the left. If the entry side of the plot was quite high when the gate designed for the wide carriage was oriented in a straight line to the gate of the barn, for a communication as accessible to it. For the porch of the house to not disturb the movement of gate space should be positioned slightly to left or right.

By way of aesthetic and practical considerations the house was built further inland with 1 - 2m of line outside of the street. Gate and fence were placed in the same line on the outside of the plot line and free the remaining space was planted with flowers.

The gates of this area were often compared to real "triumphal arches", under which peasants were passing with dignity, proud of their "nemeș" origin (small and medium nobility). Chain of gates is living testimony to monumental historical realities of the feudal period. Key issue, for only nemeșii had the privilege to raise high gates in the household, while ordinary people had the right only to "Vranița" (made in parallel on the poles mount a rectangular frame

obligați să aibă porți de tip "Vraniță" (porți făcute dintr-un cadru dreptunghiular cu o diagonală fixă, deschisă într-o parte și construită la nivelul gardului). Atașamentul față de aceste construcții locale valoroase, rădăcinile adânci în tradițiile de cultură, artă și politică socio-istorică este ilustrată de faptul că până în prezent s-a păstrat obiceiul de a clasifica gospodăriile și proprietarii caselor după ornamentația porților.

Trecerea pe sub poartă a devenit aproape un act ceremonial, purificator, o dată cu intrarea în curte, în universal interior, intim al unei familii.

În toate culturile tradiționale, trecerea pe sub o poartă, mai mult sau mai puțin grandioasă, simbolizează o transformare (de suprafață sau structurală, fizică sau virtuală), o tranziție între universurile tangibile.

Secuii au avut o scriere proprie cunoscută sub numele de scris runic secuiesc. În general, scrierea runică se face de cizelarea lemnului și a porții, activitatea ce a condus la scris numele în limba maghiară, însă s-a scris de la dreapta la stânga. Semnele au o formă decorativă și au fost utilizate ca elemente ornamentale. Sunt și porți pe care sunt inscripționate diferite texte și inscripții sculptate. Câteva exemple sunt: "Pace ție vizitatorule, Fii binecuvântat drumetule" "Dacă ai intențiile bune - această ușă ți se deschide, altfel bătută-i calea", care dezvăluie o gazdă primitoare, care te primește cu brațele deschise.

CONSTRUCȚIA ȘI COMPONENTELE PORȚII SECUIEȘTI

Poarta secuiască are o atracție și frumusețe specifică. În general există o poartă mare, pentru vehicule separată de o porțiță mică, pentru accesul uman. Cele două porți sunt conectate într-un tot prin construcție. Poarta poate fi acoperită sau nu. Principalele elemente constructive ale porții sunt: stâlpi, grinda mare, "aripile" porții, respective poarta mare și porțița, "fruntarul" (partea ornamentală de peste pragul porții), unghiuri, arce, acoperiș cu porumbar și accesorii.

Poarta are trei stâlpi. Între stâlpul 1 și 2 este situată poarta mică (porțița), care este proiectată pentru accesul uman, iar între pilonul 2 și 3 este situată poarta mare (Fig. 2).

Lungimea stâlpilor era dată de lungimea "cotorului" (care reprezintă zona îngropată în pământ) și de lungimea părții de la nivelul pământului până la vârf (350-400cm). Dimensiunea stâlpului porțiței este dată de lungimea "cotorului" și a stâlpului în sine (210-230cm).

Stâlpul sculptat este de obicei din stejar pedunculat (*Quercus robur*), din cer (*Quercus petraea*) sau din gorun (*Quercus cerris*). În ultimul secol, deja stâlpii au început să fie fabricați din molid (*Picea excelsa*) sau din brad (*Abies alba*), dar care nu au mai fost sculptați. Astfel de porți se întâlnesc în zona Odorheiu Secuiesc (la Zețea), în zona

with a diagonal, to fixed, and that opened into a part). By tradition their descendants, as well as wealthy families and the performance of local price put on this symbol. Attachment to these valuable local construction, the deep roots in the traditions of culture and art, and the socio-political history is illustrated by the fact that until now has kept the habit of categorize households as gates. Even today, when you ask for any of their own countryman, your old men shall "gate" of the house where one lives, the wording meaning honor granted to him.

Passing under the gate became almost a ceremonial act, purifying mentally ill profane world to come clean in the universe of household appliances and family. In all traditional cultures, passing under a gate, more or less grandiose, symbolizes a transformation (surface or structural, physical or virtual).

Szeklers included an own writing which is known by the name Székely runic writing. In general, runic writing is done by chiseling wood, and development activity has led to writing the name in Hungarian - rovásírás, made a written from right to left. Signs have a decorative form and used as decorative elements. Gates stands and inscriptions carved features. To this end here are some good examples: "Peace visitor, blessing drumetului" "Where's your good intentions - it is your door open, otherwise to have beaten path" portion is a hospitable host, who with open arms waiting for their holiday

CONSTRUCTION AND GATE SZEKELY COMPONENTS

Szekely gates have a specific splendor. In general there is a separate gate, a gate for vehicles and for individuals. The two gates are connected into a whole. Gate can also be covered. The specificity of the dome shape is given. The main construction elements of the gate are: Gone with pillars and gate, high girder, "Frunteria" (above threshold of the gate), angles, roof with pigeonry and accessories.

Gate has three pillars. Between pillar 1 and 2 are situated the little door that is designed for human access, between the pillar 2 and 3 are situated in a farm gate designed for access *(Fig. 2). Length pillar was on long "spine" (fixed in the ground) and the long trails from ground level to the top (350 to 400cm). Pillar size is given by the length little door "spine" and the pillar itself (210 to 230cm). Gate was so constructed to allow access carrier loaded.

Pillars, carved usually is made of peduncle oak (*Quercus robur*), the notpeduncle oak (*Quercus Petraea* or *Quercus cerris*). There are gates latest from the last century, with pillars made from spruce (*Picea excelsa*) or fir (*Abies alba*) which were decorated with sculpture. Such gates are found in the area Székelyudvarhely (Zetea, in the Ciuc and Gheorgheni area).

The high beam work a rectangular prism with the gantry in the plug and gouge the three pillars of

Ciucului și în zona Gheorghieni).

Grinda mare este prelucrată sub forma unei prisme dreptunghiulare, fiind asamblată cu cei trei stâlpi ai porții, consolidarea făcându-se cu cuie din lemn. Lungimea grinzii mari este stabilită de lățimea de intrărilor și se adaugă 7-10cm la capete. Lățimea ei este identică cu cea a stâlpului sau depășește cu 3-5cm. Grinda mare este confecționată dintr-o singură bucată, iar capetele sunt crestate (Cotta ș.a. 1990, Cismaru 2004, Cismaru ș.a. 2005).

Grinda mare a fost îmbinată în stâlpi cu cepuri și are rolul de susținere a piscului porții. Pe partea ramasă netedă se poate inscripționa text sapat cu dalta.

Un rol estetic îl are așa numitul "fruntar" din cadrul porții, care era din stejar și era umplut cu ornamente. Fruntarul este introdus între primii doi stâlpi fără cepuire, doar prin alunecare, în șanțurile create anterior în stâlpi.

Colțarele au fost fabricate totdeauna din aceeași specie ca stâlpii. Colțarele pentru porțiță sunt două și sunt confecționate din aceeași lățime și specie ca grinda mare, iar colțarele pentru poarta mare trebuiesc confecționate câte două în fiecare parte fiind consolidate cu cuie de lemn. Formele de intersecție a acestor colțare și asamblarea lor erau diferite pe unele zone geografice. Colțarele pentru porțițe se putea înscrie într-un triunghi isoscel dreptunghic. Unghiurile ascuțite ale colțarelor pentru poarta mare erau "umplute" cu ornamente, numite "ferestre mici". În zona Odorheiu Secuiesc o catetă din colțar este mai lungă și unghiul ascuțit al colțarelor este rotunjit spre interior.

Pe porțile din zona Odorheiu Secuiesc este întâlnit frecvent un tip de acoperiș de formă prismatică cu capetele teșite, asemănător cu construcția acoperișurilor caselor.

Acoperirea se realiza cu draniță, iar în ultimul secol se practică și acoperișul cu țigla.

Porumbarul este de fapt o ladă a cărei lățime este de 70-90cm, cu înălțimea de 25-35cm, și lungimea identică cu grinda mare, iar uneori chiar o depășea. Pe scândurile de față și de spate sunt practicate cca. 12-18 gauri prin ferăstruire, iar la cele două capete câte una. Diametrul găurilor este de 9-12cm sau chiar de 6cm. Orificiile au forma de U întors, mai ales era în zona Dejuțiu și Porumbenii Mari. În zona Odorheiu Secuiesc porumbarul aveau numai un rând de găuri pe față.

Cerințele acestor porți erau: să fie cât mai stabile și rezistente, să fie durabile în timp, dar totodată să fie și ușor manevrabile. La început aripile porților au avut rol practic, funcțional, de circulare a căruțelor, iar după un timp s-a început ornamentarea suprafețelor. În zona Odorheiu Secuiesc porțița este dintr-o bucată și se deschidea de pe al doilea stâlp. Tăblia ușii era placată cu scânduri de brad pe o înălțime de cca. 110cm, iar la partea superioară erau șipci de brad. Planul ușii era consolidat cu niște "chingi" (traverse: 3 bucăți), fixate prin cuie.

the gate, combining strengthening was made of wood with nails. Length of beam high gate width was established by itself, that the width of the entrances and added 7 to 10cm at the ends. Its width was identical to that of the pillar or exceeded the 3 to 5cm. Channel was made of one piece, the ends are notched (Cotta *et al.* 1990, Cismaru 2004, Cismaru *et al.* 2005).

Frames are formed by large beams supporting role of Piscului gate. Sill was also decorated on the left and smooth bottom texts were labeled with chisel.

Filling the space between the poles, especially at the bottom little door form a lattice is called aesthetic "Fruentaria" was oak and filled with ornaments.

The arcs always been made of the same species with pillars, are intended to strengthen the pillars of combining beams have the right combination reinforced with wood nails. Forms the intersection and assembly differed by geographic area.

The arcs for wickets could enroll in an isosceles right triangle. Inside the gate colțarelor were "filled" with decorations called "small window". Catheters Székelyudvarhely area pole is longer and has an area rounded to the inside gate.

The Székely gates have the most common type of roof is of prismatic shape with beveled ends like roofs of houses. Coverage of the old port was the shingles and the newest may have tile.

Pigeon is actually a box whose width is 70 to 90cm, height 25 to 35cm, length identical to or even exceeded high beams. On front and back boards have saw 12 to 18 holes and the two ends one. The holes Diameter was 9 to 12cm or even less than 6cm. And holes are U-shaped back to Porumbenii Mari and Dejuțiu area. The gates of the Székelyudvarhely have only one row of pigeon holes in front but there are two vertical rows of holes.

Requirements of these gates were these: to be as stable and resilient, to be sustainable over time, but also to be and easy to handle.

Székelyudvarhely area gate was always a piece and opened on the second pillar. The little door was made of carved oak which was called hinges toward the door frame and one that is closed, drag the door. The plan was clad door with planks of fir on a height of approx. 110cm and over was fir slats, always vertical direction. Plan door was reinforced with some strap slippers (3 pc) fixed with nails. Upper and middle belt was covered with boards covering. Before installing the cover and slats are planed. Large wing of the gate has similar construction but is longer and thicker boards are made of. Is this and a strap called the strap support is not symmetrical element in the gate with the role of consolidation and stability. Wing big as small wing is covered with planks of fir, to strap the middle or above, the rest was from the pine slats.

The wings of Szekely gates was made that such boards, slats of the gate, followed arch gate. Top of fir slats was saw as tulip or spearhead and does not

Aripile porților din zona Odorheiu Secuiesc, erau astfel făcute încât scândurile, șipcile de pe poartă, urmăreau arcul porții. Mai recent vâfurile șipcilor de brad erau teșite sau crestate sub forma de lalea, vârf de lance și nu ajungeau până la grinda mare.

Principalele accesorii ale porții sunt: balamalele, mânerul de ridicare, odihnitorul, bara de sprijin, mecanismul de închidere, sprijinitorul, aruncătorul de roată etc.

Stâlpii de sprijin după 40–60 de ani încep să putrezească, mai ales în zona apropiată de pământ. Partea putrezită a stâlpului este îndepărtată și este cuplat un sâlp înalt de 80–90cm, ca picior suplimentar. Mai nou se practică utilizarea unor picioare suplimentare din beton.

Astăzi majoritatea porților din zona Odorheiu Secuiesc stau pe picioare suplimentare datorită acestei inovații.

TIPURI DE ORNAMENTE FOLOSITE LA PORȚILE SECUIEȘTI

Porțile secuiești sunt recunoscute prin simetria ornamentelor, proporționalitatea și repetarea ritmică de elemente ornamentale și prin specificitatea componentelor. Construcția ornamentelor au dovedit o bună cunoaștere lemnului și o virtuozitate tehnică în execuție. Se exprimă competența, unicitatea, puterea de creație, durabilitatea și perseverența.

În zona Odorheiu Secuiesc se întâlnesc atât porți sculptate cât și porți pictate. Există și o varietate de porți care sunt valoroase deoarece sunt ornamentate printr-un text scris.

Porțile secuiești au următoarele tipuri de decorațiuni: geometrice, vegetale, zoomorfe, antropomorfe și celestă (Fig. 3).

Decorarea fruntarului poate avea motive geometrice, vegetale sau astrale. Stâlpul este decorat prin sculptare în relief mic sau adânc. Pe stâlpii mari ai porți se mai întâlnesc caneluri sau o bandă spiralată. Decorarea stâlpului este împărțită în trei părți. Partea de jos poate avea o compoziție sculptată floral (o lalea sau o frunză), iar cea de la mijloc poate avea caneluri sculptate. Partea de sus a stâlpului, care realizează îmbinarea cu grinda mare și cu arcurile, formează ornamentul central al "arcului de poartă". Acest ornament se poate reîntâlni pe porțiță, însă redus proporțional.

Ornamentul cel mai des întâlnit la porțile secuiești este "Palmeta" (un mănunchi de ramuri de palmier). "Palmeta" este ornamentul terminal de pe stâlpi. La primele palmete erau doar între 3 până la 5 frunze și partea din față se lipea pe stâlp. Mai târziu, palmeta a fost completată cu frunze și lalele.

Motivul de palmeta era strict specific zonei Odorhei (nu apare în zona Ciuc) și a fost utilizată pe porțile mari. Pe porțile mai vechi se putea observa alăturarea sa lângă motivul de pasăre.

extend to high beams.

Other parts and accessories of the gate are: hinges, handles for lifting, "odihnitorul" (cross rest), support bar, locking mechanism, supporter, throw wheel etc.

Support poles under 40-60 years begin to rot especially in the area close to the ground. This decay does not occur simultaneously at the three poles. Because of rotting feet bears tend to fail and to fall. For this reason were needed additional feet. Part of the pillar were rotten and were coupled ferastruit a block of 80-90cm high that, with metal strips. The extra leg was caught in front of the pillar of support. The old gates, which have been frequently additional feet, the pillar have crippled as above. This method gave good results, but not be detrimental pillar decoration.

Today most of the gates Székelyudvarhely additional legs are due to this innovation.

TYPES OF ORNAMENTS USE TO SZEKELY GATES

Szekely gates are defined by symmetry of ornamentation, the identity of components, proportionality and rhythmic repetition of elements. Constructive ornamentation proved good knowledge and technical virtuosity in execution. He expressed the uniqueness component, has proven the power of creation, the strength, durability and perseverance.

In the Székelyudvarhely meet carved gates and painted gate. There is also a variation on the gate smooth valuable by written text. Szekely gates to decorate the following types of decoration: geometrical, vegetal, zoomorphic, anthropomorphic and celestial (Fig. 3).

Fruentaria decoration can be geometric, vegetal or astral reasons. Pillar is carved decoration in relief. On older gates pillars were later replaced with grooves encountered a spiral band. Pillar is divided into three parts. Bottom can be a carved floral composition (tulip or a leaf) and the middle was carved a bend and roll grooves. The upper part consisted unit with big beams and arcs, forming the central ornament of "the arch of the gate". Reduced proportionally this ornament could meet over the little door.

Ornament most discussed Szekely gates is "PALMETA" (bouquet of palm). "Palmeta" is terminal decorated of pillars. At first palmeta was only between 3 to 5 leaves and the front of the pillar lipea. Later palmeta was matted with leaves and tulips. The reason for palmeta was strictly specific to this area and was used Odorhei large gates, possibly along with ground chicken. To any gate or little door, the face of the columns found perched on a vertical position axial composition.

Fig. 3.

Structura și tipurile de ornamente folosite la porțile secuiești /
Structure and types of ornaments use to Szekely gates.

Pe orice porțiță și poartă mare, pe fața stâlpilor se află o compoziție așezată în poziție axial verticală. Motivul inferior era o rozetă inconjurată de o coroană de frunze. Rozeta avea raza de 6–12cm, fiind un disc solar. Coroana de frunze era un arc de cerc regulat deschis la partea superioară sau inferioară. De la vârful coroanei se înalță doi lujeri, din 2–4 articulații depinzând de fața stalpului.

Articulațiile se îmbină, astfel că lujerul formează o linie vălurată regulată. Curburile alternează și se termină cu mici discuri. De la jumătatea secolului trecut, fiecare a doilea disc a fost înlocuit cu un motiv de margareta. Ornamentațiile florale din cadrul stalpiilor sunt orientate vertical ascendent.

Motivul cerului a fost utilizat la porți prin sculpturi și pictat. Toate semnele arată că motivul ceresc a fost primul motiv utilizat la porțile din zona Ciuc și zona Odorheiu Secuiesc, discul solar extinzându-se de la începutul secolului al XIX - lea. Discul apare pe poartă de la 2 până la 6-8 ori, eventual, în grupuri de câte trei. Formele utilizate cel mai frecvent au fost: discul solar cu razele sub formă de spițele curbate sau drepte, luând forma de roată dințată sau rozete. Pe porțile din zona Odorhei apare o reprezentare a discului solar ca față umană (Fig. 3c.).

În zona Ciuc sunt decorațiuni florale independente numai în zonele centrale, fără vrej, doar cu frunze. Cele mai frecvente decorații florale sunt cu margarete și lalele, chiar "lalea dublă", sau petale rozeta (stele, flori).

În privința reprezentărilor zoomorfe și antropomorfe dintre cele mai populare se întâlnește pasărea. Cea mai veche versiune este pasărea care ține în ghiare o cheie (se află pe poarta unei mori de apă din Tâvornița). Ornamentații cu păsări au fost găsite pe stâlpi unei porți de la 1820 din Sancrai. În zonă Ciuc și Gheorgheni au apărut motive animalice și umane. Sunt porți cu reprezentări în exces de păsări supraornamentate, figuri de cal, câini, pastori. (Fig. 3b și m).

După textele înscrise pe porți observăm nivelul cultural din acel moment istoric. Textele din zona Odorhei erau corecte ortografic și morfologic și au o valoare istorică locală, fiind "perle" ale literaturii populare, fiind remarcabile creații ale literaturii populare. Textele în limba latină sunt scurte, iar cele în limba maghiară sunt mai lungi și sunt clasificate drept: texte ospitaliere și texte de excludere.

Porțile au fost sculptate cu relief plat, iar tehnica de sculptură a necesitat operații ca: rotunjire, calelare, dăltuire în formă de U, formarea basoreliefului (relief plat), dăltuirea de accentuare a formelor ascuțite pe stâlpi, dăltuirea în profunzime, tragerea liniilor de contur și dantelarea grinzii mari, dăltuire în V (la scriere). Dăltuirea bazei oblice se execută cu așa numita "dalta de scoatere".

Pictarea porților a fost concepută atât pentru a proteja și conserva poarta și ornamente cât și pentru

The reason was below a rosette surrounded by a crown of leaves or a solar disk. From the top of the crown rise two stalks.

The stalk is 2-4 joints depending on the front pillar. Joints always meet in them, so stalk make a regular wavy lines. In the past half century, every second disk was replaced by reason of Margaret. Noteworthy is that the floral decorations on the pillars are oriented vertically, but never hang.

The reason of heaven was met and the gates carvings and painted. All signs show that the reason so heavenly was the first reason that came near ornamentation construction. In it were related ornaments found on the gates of the Ciuc. But why the spread was the widest area Székelyudvarhely.

This was why the solar disk has spread since the beginning of the nineteenth - century. The disc is from 2 to 6-8 times a gate, possibly in groups of three. The forms used most frequently were: the solar disc or spokes curved or straight, represented close to form a toothed wheel, rosettes. Spokes do not cross the center but have started the label. On the gates of Odorhei not been this naturalistic representation of the solar disc, ie the face of man (Fig. 3c.).

Ciuc area are independent floral decorations were used only in central areas, without stalk or haulm, but with some leaves. The most common was Margaret and tulip, even "double tulip" or rosette petals (star flower). There was a reason used which usually was in the points of inflection of flower stalks named no names.

From zoomorphic and anthropomorphic representations of the most popular is the bird. The oldest version is the bird that holds in its talons a key (found on the mill door water from Tavornita). Reasons for bird were found on pillars ornamentated gates in 1820 to Sancrai. In recent years the area sculptors began to represent the animal and human reason (the Ciuc and Gheorgheni). In these gates have appeared in excess birds, figures of horses, dogs, pastors (Fig. 3b and m).

If we look at texts written on the gates we can assess the level of culture and school at the time. In the Odorhei texts submitted were correct spelling and morphologic, but their arrangement was noted. Texts written on the gates have a local historical value, "the texts submitted are often surprising pearls of popular literature. Latin texts are short, and those in Hungarian longer being valued as hospitable texts and texts of exclusion.

Gates were carved with flat relief carving technique which required such as: Rounding, Groove, carved in the shape of U relief training, training flat relief, increased sharp forms, carved in depth, chiselling belly in depth, drawing contour lines, carved in relief flat V and Training carved base run by the so-called oblique chisel removal.

Painting Serves has both designed to protect and preserve the gate and ornaments and to

a evidenția ornamentele. Culoarele au avut întotdeauna semnificații diferite. La început era folosită numai culoarea roșie, dar în timp s-au utilizat și albastru, verde și alb. Utilizarea culorilor a început să apară de pe la 1830.

Culoarea roșie a fost folosită pentru pictura tulpinilor, discurilor, petalelor de lalele, în interiorul stemelor, coroanelor, ciocul păsărilor, pentru razele (spîțele) rozetelor, pentru faldurile palmetelor, numerele, literele scrise; albastrul s-a folosit pentru trupul păsărilor, zone de pe grinda mare, verdele pentru aripile păsărilor, iar albul s-a folosit mai puțin, ca o linie de separare și puncte pe păsări și frunze. Culoarea alba a dat și senzația de contrast. Alternanța dintre roșu și albastru s-a folosit pentru petale și motive florale, iar alternanța albastru și verde, pentru tulpini, frunze și coroane. Alternanța dintre roșu, albastru și verde s-a folosit la părțile componente ale florii de stea, la canelurile grinzii mari. Culoarele de pe aceleași ornamente se repetau.

CONCLUZII

Această lucrare este o trecere în revistă a unor importante comori etnografice studiate pe o zonă geografică considerabilă și cu o vechime de maxim 200 de ani. Sunt prezentate sistematic elementele constitutive, construcția și decorațiunile porților secuiești din zona Odorheiu Secuiesc. Avem un tezaur etnografic real de tradiție, cultură și civilizație, care nu poate fi neglijat în prezentul și în viitorul plan arhitectural modern specific acestei zone geografice.

BIBLIOGRAFIE / REFERENCES

- Capesius R (1974) Mobilierul Tărănesc românesc (Romanian Peasant furniture), Editura Dacia, Cluj-Napoca.
- Cismaru I (2004) Ferestre și uși din lemn. Proiectare, fabricare, testare (Windows and doors of wood. Design, manufacture, testing), Editura Universității „Transilvania” Brașov.
- Cismaru I, Cismaru M, Fotin A, Boieriu C (2005) Proiectarea tehnologică în industria lemnului. Prelucrare la formă și dimensiuni (Technological design in wood industry. Processing the form and dimensions), Editura Universității „Transilvania” Brașov.
- Cotta N, Curtu I, Șerbu A (1990) Elemente de construcții și case prefabricate din lemn (Construction elements and Prefabricated wooden houses), Editura Tehnică, București.
- <http://www.tigrad.ro/ro/produse/porti-secuiesti>
- <https://www.google.ro/search?q=porti+secuiesti&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa>
- <http://csikimuzeum.ro/csiki.php?l=ro&m=1&sm=15&ssm=26&id=57>
- http://ro.wikipedia.org/wiki/%C8%9Ainutul_Secuiesc
- Lica D, Coșereanu C (2010) Civilizația lemnului la Români (Wood from Romanian Civilization), Editura Universității „Transilvania” Brașov.

emphasize ornament. Colors always had different meanings. At first they used only red, but over time they use and ibceput blue, green and white on. These colors began appearing in 1830.

The color red was used for painting stalks, discs, petals Tulips, for the armorial bearings, for painting haulm crown, for beak birds, for spokes rosettes, for palmetelor folds, the numbers, the letters written; blue for the flesh of birds, areas on high beams; green for the wings of birds; white - was used the least, just as a line of separation especially. The color white was too flashy and gave the feeling of contrast. Alternated between red and blue was used for petals floral motifs, alternating between blue and green for leaf stalks, leaves, wreaths. Alternated between red, blue and green - for parts of the flower stand, large beam grooves. The colors on the ornaments and then repeated if these were different sizes.

CONCLUSIONS

This paper is an overview of important ethnographic treasures studied a considerable geographical area and with a bend in the history of the last 2 centuries. Constituents are presented systematically, construction and decoration methods gates Secuiesc Odorheiu area. We have a genuine vein of culture and civilization that can not be neglected in future modern architectural building that will rise across the geographical areas.